

A portrait of a woman with short, wavy, light brown hair and glasses, smiling slightly. She is wearing a dark, textured top and a long, thin necklace with a small pendant. The background is dark and out of focus, with a vertical strip of reddish-brown fabric visible on the right side.

„Tu jestem / zamieszkuję własne życie”

STUDIA I SZKICE
O TWÓRCZOŚCI
ANNY FRAJLICH

pod redakcją

Wojciecha Ligęzy
Jolanty Pasterskiej

„TU JESTEM / ZAMIESZKUJĘ WŁASNE ŻYCIE”

STUDIA I SZKICE O TWÓRCZOŚCI ANNY FRAJLICH

„Tu jestem / zamieszkuję własne życie”

Studia i szkice o twórczości Anny Frajlich

**pod redakcją
Wojciecha Ligęzy
Jolanty Pasterskiej**

Kraków 2018

© Copyright by individual authors, 2018

Redakcja
Barbara Surówka

Recenzent
prof. zw. dr hab. Anna Legeżyńska

Projekt okładki
Paweł Sepielak

Na okładce wykorzystano zdjęcie autorstwa Stefana Szczygła

W publikacji zamieszczono reprodukcje prac
pracowników Wydziału Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego,
które zostały dedykowane Poetce

Publikacja dofinansowana przez Wydział Polonistyki
Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Wydział Filologiczny
Uniwersytetu Rzeszowskiego

ISBN: 978-83-7638-873-1
<https://doi.org/10.12797/9788376388731>

KSIĘGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel./faks: 012 431-27-43, 012 663-11-67
e-mail: akademicka@akademicka.pl

Księgarnia internetowa:
www.akademicka.pl

Spis treści

Wprowadzenie	9
BEATA DOROSZ	
O Annie Frajlich i jej wierszach (z nagrodą w tle)	15
ZBIGNIEW TRZASKOWSKI	
Poetical Habitus of Anna Frajlich	29
WOJCIECH LIGĘZA	
Wobec upływającego i odzyskiwanego czasu. O twórczości Anny Frajlich.	41
BARBARA CZARNECKA	
Anna Frajlich w odmianach czasu – kim jest, kim bywa poetka. . .	57
JUSTYNA BUDZIK	
Anny Frajlich czas (nie)powtarzalny i nienazywalny.	71
JERZY MADEJSKI	
List, listopad, literatura. Miniatura biograficzna Anny Frajlich. . .	85
AGNIESZKA NĘCKA	
(Nie)dopowiedziana „przejrzystość szkła”. O miniaturach prozatorskich Anny Frajlich.	97
MARIAN KISIEL	
Poetka wygnania. Na marginesie dwóch wierszy Anny Frajlich . . .	109
BOGUSŁAW WRÓBLEWSKI	
My z wieku minionego? Stałość i zmiana w twórczości poetyckiej Anny Frajlich.	121
JÓZEF WRÓBEL	
Polska Anny Frajlich z wygnańczej perspektywy	135
ALICE-CATHERINE CARLS	
Wychodząc poza życie. Upamiętnianie Holocaustu w poezji Anny Frajlich.	149

SŁAWOMIR JACEK ŻUREK

- Poezja Anny Frajlich wobec dziedzictwa kulturowego judaizmu.
O Wierszach izraelskich 167

AGNIESZKA ŻMUDA

- Portret wygnanej – Polki i Żydówki w poezji Anny Frajlich. 177

ANNA FIEDEN-KUŁAK

- Milczenie w poezji Anny Frajlich 187

AGATA PALIWODA

- „Był tutaj”. *O Tryptyku żałobnym* Anny Frajlich. 199

JOANNA BIEREJSZYK-KUBIAK

- Miasto a mit. Poezja Anny Frajlich wobec zagadnień
 mitografizmu. 209

KATARZYNA NIESPOREK

- Miejsce na ziemi: Nowy Jork. *O poezji Anny Frajlich* 219

KAZIMIERZ ADAMCZYK

- Nowojorska przystań Anny Frajlich 235

EWA BARTOS

- Tropy cielesności w poezji Anny Frajlich. 249

EWA GÓRECKA

- „Ciemne korytarze”. Serce jako centrum ciała w poezji
 Anny Frajlich. 265

ALICJA JAKUBOWSKA-OŻÓG

- „Między harmonią a chaosem”. Obrazy przyrody w wierszach
 Anny Frajlich jako język diagnozowania świata 275

ARKADIUSZ LUBOŃ

- Aklimatyzacja poezji. Polsko-amerykańska antologia wierszy
 Anny Frajlich *Between Dawn and the Wind* 287

MARCIN WYREMBELSKI

- Ocean między nami* – wiersze Anny Frajlich w przekładzie
 na język włoski 301

EWA KOŁODZIEJCZYK

- Amerykańskie laboratorium Anny Frajlich. 311

JANUSZ PASTERSKI

- „Ten co ocalił”. Miłosz Anny Frajlich. 321

RAFAŁ MOCZKODAN

Anna Frajlich – krytyk literacki. Notatki do portretu 337

JOLANTA PASTERKA

Obraz Kirgistanu w dzienniku podróży *Dach Świata jeszcze raz* .. 359

ANNA WAL

Wygnańcy 1968 roku w świetle listów Felicji Bromberg,
Anny Frajlich, Władysława Zająca 373

JAN WOLSKI

„Droga Pani Aniu”. Debiut książkowy, tajniki typografii
i serdeczna przyjaźń w świetle korespondencji
Anny Frajlich-Zajac ze Stanisławem Gliwą 385

JACEK HAJDUK

Rzym rosyjskich symbolistów. Wokół książki Anny Frajlich
The Legacy of Ancient Rome in the Russian Silver Age..... 401

RONALD MEYER

Anna Frajlich's Studies of Russian Symbolism: The Case
of Valery Bryusov 411

Noty o Autorach 415

RONALD MEYER
Harriman Institute, Columbia University

Anna Frajlich's Studies of Russian Symbolism: The Case of Valery Bryusov

I have been Anna Frajlich's English-language editor since 1992, when we were introduced by Professor Robert Maguire, known both for his studies of Gogol as well as the first book of Wisława Szymborska's poetry in English translation (with Magnus J. Krynsky). The project that brought Frajlich and me together was her Ph.D. dissertation, defended at New York University, which was eventually published in 2007 as *The Legacy of Ancient Rome in the Russian Silver Age*. Lest you think we spent all those years on this one book, I should mention that along the way Frajlich published in 2001 a volume of the proceedings of her Columbia conference on Józef Wittlin, which we also worked on together, as well as numerous essays, reviews, conference presentations, and the like. Most of these smaller pieces concern Polish literature and culture, on topics ranging from the image of Mickiewicz in his portraits to the work of her contemporaries, including Szymborska and Henryk Grynberg, as well as a few essays that specifically treat her generation and the trauma of the 1968 exile and the address she delivered in 2015 titled "My Unprocessed Holocaust."

With a grant from the Harriman Institute, Anna Frajlich is putting together a volume of her selected essays, which will include most of these works published first in English, as well as a few works especially translated for this volume from Polish. We had hoped to start working in earnest in summer 2015 on this project, but we both found ourselves under deadlines of different sorts. In addition to editing the essays for book publication, Frajlich has asked me to write the introduction.

I had proposed that I would be able to read that introduction at the conference in her honor in Rzeszów, but these few lines are all that I have at present. What occurs to me now after rereading some of the material is how

the very different pieces all fit together. A poet's prose often comes second in our appreciation, but all the same it offers us insight into the poet's work, some piece of the puzzle that might have not been found without the prose essay. Why did Czeslaw Milosz and Joseph Brodsky, for instance, both write essays on Robert Frost? And what does their appreciation of the American poet tell us about these Polish and Russian poets?

Russian Symbolism and Rome

The subject of the role of ancient Rome in the work of Russian Silver Age poets was suggested to Frajlich by Zoya Yurieff, her advisor at New York University, partly on the basis that Frajlich knew Rome from the time she spent in the Eternal City as she and her family waited for travel documents before making the journey to the United States. The geography of the Roman Forum, for example, plays an important role in many of these poems; importantly, the reader is able to retrace the steps of the historical personages with the aid of Frajlich's eyes and memory of the place. She excels at describing the scene, clothing, people. And she fills in for the reader the details of Roman customs, so we can understand the import of what transpires.

Today Valery Bryusov is best known in the West from Marina Tsvetaeva's far from flattering portrait in "Hero of Labor" (Герой труда). In the 1970s, when Frajlich was writing her dissertation, he was not a well-known figure in the West, and though his collected works in seven volumes had appeared in the Soviet Union, he was not a figure much written about there either. By focusing on the image of Rome in Bryusov's poetry, Frajlich is able to show the reader how Bryusov's civic poems of 1904–05, for example, "Julius Caesar," reflect his assessment of Russia's political situation through his use of the "Roman text." As Frajlich points out in her essay "Rethinking the Russo-Japanese War, 1904–05" (2007), the political turmoil of the Russo-Japanese War stimulated the poet "to grasp the essence of Caesar's personality, and his myth." Moreover, the censorship of the time compelled Bryusov to resort to what he called "antique images animated by the contemporary spirit." In other words, "Julius Caesar," one of Bryusov's finest poems, is much more than mere stylization, but instead the poem expresses the poet's belief that the monarchy and a powerful dictatorship are necessary, and that the conservative bureaucracy was responsible for the Russian defeat.

This analysis of the poem's treatment of "then" and "now" is buttressed by Frajlich's technical analysis of the poem, beginning with the use of apostrophe, reinforced by exclamatory repetitions and other rhetorical devices. The presence of the familiar pronoun "ty" by Caesar to refer to these accusations in order to respond to them, is contrasted by the repeated use of "vy" when he addresses the Roman consuls and Senate. The juxtaposition of these two voices highlights the conflict.

The final two lines of the poem show Julius Caesar making his historical decision:

Довольно споров. Брошен жребий.
Плыви, мой конь, чрез Рубикон.

Enough quarrels. The die is cast.
Swim, my steed, across the Rubicon!

As Frajlich notes, the imperative mood, followed by Caesar's famous dictum "the die is cast," is further intensified by the internal rhyme of steed (конь) and Rubicon (Рубикон), bring together a host of devices and images in the poem (for example, the motif of crossing a body of water), making for a the poem's emotionally stirring finale.

This summation does not do justice to Frajlich's exegesis of the poem or her work on Bryusov as a whole. And one needs to keep in mind that Bryusov is one of nine poets she treats in her book. But I do think that it is a representative example of Frajlich's strengths as a reader of the poetic text, in which she brings to her analysis an excellent command of the cultural layers of the work as well as the technical aspects of the poem.

I will end on a personal note. The acknowledgments to *The Legacy of Ancient Rome* includes one of the loveliest expressions of thanks I have ever received: "My gratitude and debt to him are like Rome itself—eternal.

Streszczenie Badania Anny Frajlich nad rosyjskim symbolizmem Przypadek Walerija Briusowa

W artykule analizie poddana została rozprawa naukowa Anny Frajlich obroniona na New York University a wydana drukiem w roku 2007 pod tytułem *The Legacy of Ancient Rome in the Russian Silver Age*. Autorka przeprowadza pogłębioną analizę twórczości dziewięciu poetów, ale według mnie, to właśnie na przykładzie poezji Walerija Briusowa najpełniej ujawnia się zmysł analityczny Anny Frajlich, jej znajomość poetyki symbolistów rosyjskich oraz kultury „Wschodu” i „Zachodu”.

W książce „*Tu jestem / zamieszkuję własne życie*”. *Studia i szkice o twórczości Anny Frajlich* bogaty jest zestaw podejmowanych tematów. Znalazły się tutaj prace współbrzące z aktualnymi nurtami literaturoznawstwa, jak geopoetyka, krytyka feministyczna, *memory studies* czy dyskurs o Zagładzie. Powstała zatem książka monograficzna, a przy tym pionierska, ponieważ oprócz pojedynczych recenzji czy artykułów nie było dotąd pracy tak gruntownie opisującej wielogatunkowe dzieło autorki.

Poza wartościami merytorycznymi książka daje bogaty obraz sposobów prowadzenia badań literaturoznawczych. Na liście autorów spotykają się reprezentanci różnych pokoleń i ośrodków akademickich, co zapowiada też szerszą recepcję i silniejszy rezonans krytyczny.

Wszystkie pomieszczone w tym zbiorze teksty składają się na ciekawy, wieloaspektowy portret poetki, której nomadyczny los nie szczędził emigracyjnych doświadczeń i jednocześnie hartował ducha. Twórczość Anny Frajlich, ujęta w perspektywie wielogatunkowości i czytana jako zapis emigracyjnego, kobiecego czy wreszcie wielokulturowego doświadczenia, odsłania mocne związki z codzienną realnością, historią, geografią i kulturową pamięcią. Jednocześnie obcy jest jej wygnańczy mizerabilizm, melancholia, depresyjne nastroje.

*Z recenzji wydawniczej
prof. zw. dr hab. Anny Legeżyńskiej*